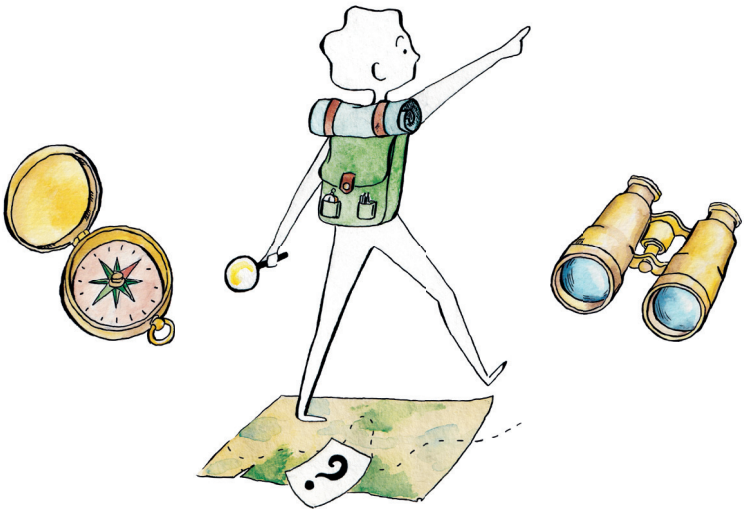
Jason Fredrick van Eunen

DOE EN DENK ALS EEN ONTDEKKINGSREIZIGER

Nieuwsgierig, moedig,
vindingrijk, open, opmerkzaam,
grensverleggend ...

Jason Fredrick van Eunen

DOE EN DENK ALS EEN ONTDEKKINGSREIZIGER

Nieuwsgierig, moedig, vindingrijk,
open, opmerkzaam, grensverleggend...

KOSMOS
Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen

INHOUD

De ontdekkingsreiziger in jezelf 8

Een ontdekkingsreiziger...

1/ is al jong nieuwsgierig 15
2/ onderschat nooit een goede voorbereiding 23
3/ weet dat een reis nooit echt vastligt 31
4/ kiest bewust het juiste gezelschap voor de reis 39
5/ heeft rituelen en gewoontes 47
6/ gebruikt verbeelding als kompas 55
7/ leert van wat anderen ontdekten 65
8/ heeft oog voor de omgeving en de mensen onderweg 73
9/ houdt vol wanneer de reis lastig wordt 81
10/ weet dat er altijd nóg iets te ontdekken valt 89
11/ staat open voor hulp onderweg 97
12/ stelt wat als onmogelijk wordt gezien op de proef 105

13/ kent de waarde van rust en pauzes 113
14/ kiest bewust wat de reis mag ondersteunen 121
15/ ziet veel maar nooit alles 129
16/ weet wanneer het tijd is om terug te gaan 137
17/ beleeft onderweg ook een innerlijke reis 145
18/ is niet altijd ver van huis 153
19/ zorgt dat de reis wordt vastgelegd 159
20/ voldoet niet altijd aan de verwachtingen 167
21/ is nooit te oud om te vertrekken 175
22/ maakt ruimte voor de volgende generatie 183

Epiloog 190
Dankwoord 192
Over de auteur 195
Verantwoording 196
Logboekaantekeningen 198

DE ONTDEKKINGSREIZIGER IN JEZELF

Kijk eens om je heen. Waar bevind je je? Misschien zit je thuis aan tafel, op de bank, maak je je dagelijkse treinrit of ben je op een plek waar je vaak komt. Of misschien lees je dit boek wel ergens waar je even uit je dagelijkse ritme bent gestapt. Op vakantie of onderweg naar een bestemming waar je nog nooit bent geweest.

Wat zie je allemaal? Zijn het dingen die je door en door denkt te kennen? Een kamer, een route, je eigen spullen. Of zie je juist iets nieuws? Dingen die anders aanvoelen dan normaal? Hoor je talen die je niet verstaat of worden je zintuigen geprikkeld op manieren die je niet kunt plaatsen?

Waar je ook bent en hoe vaak je daar ook bent geweest, er valt altijd iets te ontdekken. Je hoeft maar iets langer te kijken naar wat vertrouwd is en er verschijnt ineens een detail dat je niet eerder zag. En soms is het stellen van één simpele vraag, zoals: 'Hoe werkt dit nou precies?' al genoeg om je op weg te helpen om iets totaal onbekends begrijpelijk voor je te maken. Een beetje aandacht voor je omgeving,

groot of klein, laat je zowel het bekende als het onbekende anders zien en ervaren. De plek waar je bent. De mensen om je heen. En niet te vergeten, ook jezelf.

Misschien heb je dit boek in handen, omdat iets in het woord *ontdekkingsreiziger* je aantrekt: het grootse en avontuurlijke ervan, of die diepe nieuwsgierigheid naar wat achter de horizon ligt. Verhalen van mensen die durfden te vertrekken zonder precies te weten wat ze zouden vinden. Of wellicht trekt het woord je om een persoonlijke reden aan: een verlangen om zelf weer wat vaker te onderzoeken en verwonderd te zijn in je dagelijkse bezigheden. Om niet op de automatische piloot door je dagen te gaan, maar onderweg ook werkelijk iets op te merken. Misschien wil je wel letterlijk op pad en sta je te popelen om een tussenjaar of sabbatical te nemen, of een nieuwe richting in te slaan om jezelf beter te leren kennen.

Iedereen heeft een innerlijke ontdekkingsreiziger, ook jij. Soms duidelijk zichtbaar, maar nog vaker zit die diep weggestopt onder routines, volle agenda's en gedachten over wat verstandig, haalbaar of normaal is. Gelukkig hoef je niet de wereld over te reizen om als een ontdekkingsreiziger te leven. Dat is de belangrijkste uitnodiging van dit boek. Het onbekende ligt niet alleen verscholen achter oceanen of bergen, maar bevindt zich ook in gewoontes, verlangens, ontmoetingen en manieren van kijken. Soms ligt het onbekende in een gesprek, waarin je iemand minder goed begrijpt dan je dacht. In een route die je elke dag neemt, maar nooit echt goed bekijkt. Of in een vraag die al langer met je meereist, zonder dat je daar echt ruimte voor maakte.

Misschien denk je bij een ontdekkingsreiziger niet meteen aan jezelf. Je hebt waarschijnlijk geen schip klaarliggen, geen poolhonden die staan te wachten om met je op pad te gaan en geen kist vol meetinstrumenten die je wilt meenemen op reis. De kans is groot dat je morgenochtend gewoon opstaat, ontbijt maakt en je dag begint zoals je dat vaker doet. Een ontdekkingsreis hoeft dan ook niet altijd ver van huis te beginnen. Soms start je aan de keukentafel, in een klaslokaal, op de werkvloer of tijdens een wandeling door je eigen buurt. De bestemming kan voor iedereen anders zijn. Toch zijn er veel eigenschappen die ontdekkingsreizigers door de eeuwen heen met elkaar verbinden: verbeelding, de moed om het onbekende tegemoet te treden, het vermogen om van richting te veranderen wanneer nodig, maar ook de bereidheid om te blijven kijken. Vooral op momenten waarop je denkt alles al gezien te hebben.

In dit boek ontmoet je meer dan zestig ontdekkingsreizigers uit verschillende tijden, werelddelen en achtergronden. Je reist als een expeditielid met ze mee en ontdekt wat er van hen te leren valt. Je stapt aan boord van schepen, trekt door woestijnen, voelt de kou van de polen en blijft soms heel dicht bij huis. De verhalen zijn korte kennismakingen en achter elke ontdekkingsreiziger schuilt een groter verhaal dan in dit boek verteld kan worden. Sommige ontdekkingsreizigers zijn bekende namen, andere kregen in de geschiedenisboeken minder aandacht. Samen laten ze je zien dat ontdekken niet één vaste vorm heeft. Maakt een naam of verhaal je nieuwsgierig? Volg die nieuwsgierigheid: duik dieper in hun levens en ga zelf op nader onderzoek uit.

De geschiedenis van ontdekkingsreizen bestaat niet enkel uit een verzameling van spannende verhalen, slimme ideeën en moedige tochten. Deze geschiedenis kent ook een donkere kant. Veel Europese ontdekkingsreizen vanaf de vijftiende eeuw waren verbonden met macht, handel en kolonisatie. De verhalen over zulke ontdekkingsreizen zijn door de tijd heen vooral vanuit één invalshoek verteld, waardoor delen van het verhaal lang buiten beeld zijn gebleven. Wat voor de ene persoon als ontdekking werd opgeschreven, was voor een ander al generaties lang een thuis. Voor de mensen en gemeenschappen die daar leefden, brachten sommige van deze reizen verlies, uitbuiting, onderdrukking en geweld met zich mee.

Dit boek is dan ook geen verheerlijking van alles wat ontdekkingsreizigers hebben gedaan. Niet elke reis was bewonderenswaardig. Soms werd er meer genomen dan geleerd en werd nieuwsgierigheid vermengd met hebzucht. Ook dat hoort bij een eerlijk verhaal over ontdekkingsreizen.

Daarbij hoort ook het besef dat een rivier, berg, eiland of gebied niet pas begon te bestaan toen iemand van buitenaf het op een kaart zette. Veel ontdekkingsreizigers konden hun reizen bovendien alleen volbrengen dankzij lokale gidsen, tolken en bewoners die het landschap, de taal en de omstandigheden goed kenden. Toch werden hun namen en bijdragen lang niet altijd vastgelegd en verdwenen zij soms uit het verhaal. Daarom krijgen in dit boek ook mensen en perspectieven aandacht die lange tijd buiten beeld bleven.

In dit boek lees je dan ook niet alleen over uiteenlopende ontdekkingsreizen, maar maak je kennis met de mensen erachter: met hun nieuwsgierigheid, keuzes, twijfels, ei-

genaardigheden en de lessen die zij zelf onderweg leerden. In hun ervaringen ontdek je inzichten die ook vandaag de dag herkenbaar en waardevol zijn. Wat betekent het om je nieuwsgierigheid achterna te gaan? Wanneer houd je vol en wanneer is het wijs om terug te keren? Hoe sta je open voor kennis van anderen? En hoe ontdek je onderweg niet alleen iets over de wereld, maar ook over jezelf? Elk hoofdstuk opent met een unieke eigenschap van ontdekkingsreizigers en vertaalt die naar het dagelijkse leven. Voor de momenten waarop je misschien zelf ook niet precies weet wat de volgende stap gaat zijn, maar toch in beweging wilt komen. Dit boek nodigt je uit om als een ontdekkingsreiziger te kijken naar jezelf, naar anderen en naar de wereld om je heen.

Aan het eind van elk hoofdstuk kom je twee vaste onderdelen tegen. Het eerste onderdeel bestaat uit de logboekvragen. Ontdekkingsreizigers namen onderweg vaak de tijd om vast te leggen wat ze zagen, dachten en meemaakten, om beter te begrijpen wat er gebeurde. Tijdens jouw persoonlijke reis door dit boek kun je hetzelfde doen. Per hoofdstuk lees je een aantal vragen om over na te denken en achter in het boek vind je ruimte om te schrijven, maar je kunt natuurlijk ook een eigen notitieboek gebruiken. Je hoeft geen lange verslagen te schrijven of perfecte antwoorden te vinden. Soms stonden er in de notitieboekjes van ontdekkingsreizigers slechts enkele, maar niet minder betekenisvolle, krabbels. De vragen zijn bedoeld om even stil te staan bij je innerlijke ontdekkingsreiziger. Wat herken je? Waar schuurt het? Zo creëer je een mooi startpunt voor jezelf om je eigen

gedachten, verlangens, twijfels en ontdekkingen te onderzoeken en zichtbaar te maken.

Daarna volgt telkens een mini-expeditie: een ontdekkingsreiziger blijft immers niet alleen maar naar de kaart kijken! De mini-expedities zijn bewust klein gehouden. Je hoeft er geen vakantiedag voor op te nemen, geen vliegticket voor te boeken en geen uitrusting voor aan te schaffen. Het zijn kleine bewegingen die je helpen om ook in het dagelijks leven de houding van een ontdekkingsreiziger te oefenen. Zo wordt dit boek iets om te lezen én te beleven.

Gebruik dit boek zoals een ontdekkingsreiziger een kaart gebruikt. Niet als een strak stappenplan dat precies voorschrijft waar je heen moet gaan, maar als een uitnodiging om je eigen route te vinden. Alle hoofdstukken zijn los van elkaar te lezen. Blader, markeer, probeer, sla soms iets over en keer later terug. En raakt een bepaald onderwerp of hoofdstuk je? Blijf daar dan vooral wat langer hangen.

Of je op dit moment al een verlangen hebt dat je wilt onderzoeken of nog niet weet wat jouw ontdekkingsreis is: voor beide gevallen is dit boek een prachtig begin. De bestemming is niet altijd van tevoren duidelijk, laat staan de route. Met een open blik en de bereidheid om jezelf de komende tijd te laten verrassen, wordt onderweg jouw pad vanzelf zichtbaar.

1/ EEN ONTDEKKINGSREIZIGER IS AL JONG NIEUWSGIERIG

Op het moment dat je wordt geboren, ligt de wijde wereld nog onbekend aan je voeten. Je zou kunnen zeggen dat je van nature een ontdekkingsreiziger bent! Je eerste reis begint dan ook al heel vroeg in je leven. Je reist dan niet per schip, maar via je zintuigen. Als jong kind laat je je ogen dwalen langs kleuren, bewegingen en schitteringen. Je aandacht blijft hangen bij een ritselend blad of een bewegende schaduw en met je handen voel je onbekende structuren, vormen en temperaturen. Al spelend word je aangetrokken door alle ontbrekende puzzelstukjes van een wereld die je nog moet leren begrijpen. Met iedere nieuwe ervaring valt er een puzzelstukje op zijn plek. Er verschijnt een glinstering in je ogen en je maakt je de nieuwe kennis eigen. Alsof je de allereerste bent die dit onbekende stukje van de wereld heeft gevonden.

Wanneer je opgroeit, groeien ook de mogelijkheden en ontstaan langzaam interesses. Denk aan een verzameling van eikeltjes, opgeraapte stenen en bijzondere bladeren na een wandeling in het bos, of een zelfgetekende kaart van de buurt met plekken waar je je verstopt en niemand je kan vinden. Maar ook het moment waarop je 's nachts in bed ligt en wegdroomt bij een spannend verhaal of griezelt bij een mysterie. Deze kleine avonturen zijn het teken dat jouw innerlijke ontdekkingsreiziger staat te trappelen om de wereld in te gaan. Misschien herken je dit soort momenten bij jezelf. Ook bij veel ontdekkingsreizigers waarover we nu verhalen lezen, werd het zaadje al vroeg geplant. Niet voor niets starten tal van biografieën met prachtige anekdotes over de eerste vonken van nieuwsgierigheid die al jong zichtbaar werden.

Zo werd Alexander von Humboldt (1769-1859), bekend van zijn reizen als natuuronderzoeker, als kind al 'de kleine apotheker' genoemd. Dat kwam door zijn vroege fascinatie voor het verzamelen van allerlei materialen uit de natuur. Overdag dook hij de bossen in om zijn zakken te vullen met kleine insecten, bijzondere stenen en planten. 's Avonds droomde hij weg bij de spannende verhalen van ontdekkingsreizigers uit heel de wereld. Op dat moment wist de jonge Humboldt nog niet dat zijn latere reisverhalen Charles Darwin (1809-1882) zouden inspireren om zelf op ontdekkingsreis te gaan. Of neem bioloog Jane Goodall (1934-2025). Als kind sliep ze met een knuffelaapje en verlangde er toen al naar om onderzoek te doen in Afrika naar dieren. Toen ze daarover vertelde, werd ze uitgelachen door haar leeftijdsgenootjes

('Je bent een meisje!', 'Afrika is veel te ver weg!'). Haar moeder nam haar wel serieus. Zij moedigde haar aan om haar nieuwsgierigheid te blijven volgen. Janes latere ontdekking dat chimpansees hun eigen werktuigen maken en gebruiken, veranderde onze kijk op deze dieren voorgoed.

Sommige jonge ontdekkingsreizigers gaan zelfs een stapje verder. Zonder dat ze het doorhebben, bereiden ze zich op jonge leeftijd al voor op de reis die ze later zullen maken. De Zweed Salomon August Andrée (1854-1897) was al op jonge leeftijd, zonder het te beseffen, aan het oefenen en experimenteren met het vervoersmiddel dat later zijn ontdekkingsreis mogelijk zou maken: een luchtballon! Het verhaal gaat dat hij op slechts tienjarige leeftijd een luchtballon in elkaar knutselde en liet opstijgen. Interessant detail: hij verzweeg dat de luchtballon neerstortte op een nabijgelegen huis, waarna het huis volledig uitbrandde. Een heftige gebeurtenis die hem echter niet ontmoedigde om het als volwassene nog eens te proberen. Zijn poging om per luchtballon de Noordpool te bereiken was enorm ambitieus, maar kende een noodlottig einde. De ballon was niet bestand tegen het ijs en de sneeuw en stortte al snel neer, waarna Andrée en zijn reisgenoten, zonder succes, moesten zien te overleven in de barre kou. Pas decennia later werden zijn tent en dagboeken teruggevonden.

Bij veel ontdekkingsreizigers zie je dat verlangens die tijdens hun kindertijd al aanwezig waren bijna één op één terugkomen in de uiteindelijke ontdekkingsreis. Ze omarmden hun kinderlijke nieuwsgierigheid en lieten die nooit meer los. Zo sloeg de Nederlandse Alexandrine Tinne (1835-1869) als klein meisje de reisboeken van ontdekkingsreizigers in Afri-

ka open en raakte ze gefascineerd door de gebieden die ze op de kaarten zag. Later doorbrak ze als een van de eerste vrouwelijke ontdekkingsreizigers vele maatschappelijke opvattingen van die tijd. Ze liet haar comfortabele leven in Nederland achter zich, organiseerde haar eigen expedities in Centraal-Afrika en trok diep de Sahara in. Het verlangen van dat kleine meisje, dat destijds wegdroomde in haar reisboeken, was werkelijkheid geworden.

Het is niet vanzelfsprekend dat zo'n vlammetje vanzelf blijft branden. Voor je het weet, raak je het even kwijt. Het is nooit helemaal weg, maar soms een beetje verstopt en het terugvinden ervan kan een ware zoektocht op zichzelf zijn. Misschien wilde je als kind dinosaurussen opgraven, een bijzondere uitvinding doen, mensen helpen of naar de sterren vliegen. Terwijl je opgroeide, kunnen deze verlangens zijn veranderd, maar wellicht zijn ze altijd nog ergens aanwezig. Bovendien begint lang niet iedere ontdekkingsreiziger meteen aan grote avonturen. Soms zit de deur naar een van je dromen nog even dicht, of kies je bewust om eerst op andere vlakken ervaring op te doen. Zulke omwegen kunnen voelen als een vertraging, maar ze vormen vaak een onmisbaar fundament voor een reis die je later tóch gaat maken.

Een ontdekkingsreiziger kijkt graag vooruit naar komende avonturen. Maar om te ontdekken welke avonturen je te wachten staan, helpt het soms om juist achterom te kijken naar de sporen van het verleden. Je kinderlijke nieuwsgierigheid kan zo een kompas zijn dat je richting geeft. Denk aan je eerste ontdekkingen, de kleine avonturen en de vragen die maar bleven komen. Het kan je een idee geven van

jouw passies en de avonturen die nog op je wachten. Als het te lang geleden is, kun je natuurlijk ook hulp inschakelen. Vraag eens aan mensen uit je jeugd naar bezigheden waar je als kind graag je tijd mee vulde. Soms hebben anderen jouw eerste avonturen nog sterker in hun geheugen dan jijzelf.

Logboekvragen

Waarmee kon je je als kind urenlang vermaken?

•

Hoe zouden mensen die jou kenden als kind jouw nieuwsgierigheid van destijds omschrijven?

•

Welke verhalen en boeken las je graag? Over welke onderwerpen wilde je alles weten?

•

Welke belangstelling uit je kindertijd krijgt nu weinig ruimte meer?

•

Als je kinderlijke nieuwsgierigheid jouw kompas is, welke richting geeft dit jou dan nu?

Mini-expeditie

Kies een vraag, onderwerp of bezigheid waar je als kind al eindeloos door gefascineerd was. Neem tien minuten de tijd om die nieuwsgierigheid opnieuw op te roepen: lees bijvoorbeeld een artikel, bekijk een filmpje of haal iets uit een oude doos. Voer daarna één kleine handeling uit die past bij deze fascinatie. Was je gek op insecten? Maak een rondje door de buurt en zoek ze op. Hield je van een bepaald boekgenre? Duik in de bibliotheek en zoek weer zo'n verhaal op. Sluit af met een korte notitie in je logboek: welk oud vuurtje laaide er weer op? Wat zou je nu nog meer willen weten?

Je hoeft niet ver te reizen om een ontdekkingsreiziger te zijn

Er valt altijd en overal iets te ontdekken! Toch volgen we vaak vertrouwde paden en denken we al snel te weten hoe iets of iemand in elkaar steekt. Wat kan er tevoorschijn komen als je net een stukje verder kijkt, denkt of gaat?

Ontdekkingsreizigers zoeken het onbekende op. Vaak vertrekken ze zonder precies te weten hoe hun plannen zullen uitpakken. In dit boek reis je mee met meer dan 60 ontdekkingsreizigers van vroeger en nu. Je trekt door jungles, vaart over zeeën én blijft soms heel dicht bij huis. Jason Fredrick van Eunen laat zien hoe hun ideeën, twijfels en keuzes jou kunnen inspireren om je nieuwsgierigheid te volgen en je leven lang te ontdekken.

Met prikkelende logboekvragen en mini-expedities zet je op jouw manier de eerste stappen. Gewoon aan de keukentafel, op je werk of tijdens een rondje door je eigen buurt.

Waar je ook bent en wat je mogelijkheden ook zijn: met dit boek activeer je jouw innerlijke ontdekkingsreiziger!

9 789043 946933
www.kosmosuitgevers.nl

KOSMOS

NUR 770
Kosmos Uitgevers,
Utrecht / Antwerpen

